

ΠΟΙΚΙΛΗΣΤΟΑ

Ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Βοσπόρου, τὴν 25 Ἰουλίου 1912

Φίλτατε κ. Ἀρσένη,

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς εἶδον ἐκ τοῦ καλλιτεχνικωτάτου τόμου, τὸν ὁποῖον μοι ἐπέμψατε, τὴν ἐπανάληψιν τῆς φίλης «Ποικίλης Στοᾶς» εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς ὁποίας προσετέθη συνεργάτης ἐπίσης φιλόμουσος καὶ φιλόκαλος ὁ κ. Ῥαφαήλοβιτς.

Διεξήλθον μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὰς πλουσίας εἰς ἔγγραφα καὶ εἰκόνας σελίδας τῆς πολυτίμου Φιλολογικῆς ἑμῶν Ἐπετηρίδος, ἣ δὲ χαρὰ μου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἡμετέρου ἔργου, τὴν διαρκῶς προοῖσαν, εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον εὐνόητος, καθόσον ἡ προσφιλὴς «Ποικίλη Στοὰ» μοι ἀναμνησκει τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἐκδόσεώς της, πρὸς τὴν ὁποίαν συμπέπυον πάντων ἡμῶν τὰ ὄρατα τῆς νεότητος ἐτι.

Λίαν εὐχαρίστως ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἐκφρασθεῖσάν μοι ἐπιθυμίαν, σᾶς πέμπω τὰ τέσσαρα τελευταῖα κεφάλαια τῶν Ἀναμνησεῶν μου ἐκ Βουλγαρίας, τὰς ὁποίας συνημολόγησα κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα εἰς Ἀθήνας. Αἱ ἐσώκλειστοι σελίδες περιεσφραγίζονται περὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὁποία ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν Ἑλληνοβουλγαρικὴν συμφιλίωσιν.

Μετὰ τῶν φιλικῶν μου προσηρῶσεων

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΙΣ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑΙ

Ἄλ' ἐξαίφνης τὴν 10^{ην} Ἰουλίου 1908 ἀπὸ τῶν αἰμοσταγῶν Μακεδονικῶν ὀρέων διεσαλπίσθη ὑπὸ τὴν γενικὴν πάντων κατάπληξιν τὸ νεοτουρκικὸν φιλελεύθερον κήρυγμα, τὸ ἐπαγγελλλόμενον τὴν ἐξυγίανσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν ἐν Τουρκίᾳ φυλῶν. Συντελεῖτο οὕτω τὸ ἔργον, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὁποίου ἡ νέα τῶν Τούρκων γενεὰ ἀπὸ μακρῶν χρόνων εἰργάζετο, διὰ τῶν εἰς Γαλιαν ἰδίως καὶ Ἐλβετίαν προσφύγων, οἳτινες, ἀποφεύγοντες τὴν τυραννικὴν δικτατορίαν τοῦ Γιλδίξ, ὠνειροπόλουν καὶ διὰ

τὴν πατρίδα των ἀπὸ ἐλευθέρως γῆς μᾶλλον ἐλευθέριον καὶ ἀνθρώπινον πολίτευμα. Τοὺς εὐλαβεῖς πόθους καὶ τοὺς δυσέλπιδας ἀγῶνας τῶν νεοτούρκων, ὡς εἶχον ἀποκληθῆ οἱ φιλότιμοι οὗτοι ἐργάται, ἐνεσπερνί-

σθησαν δύο ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατεύματος, οἱ Νιαζή καὶ Ἐμβέρ βέηδες, οἵτινες μετὰ θαυμασίας μυστικότητος καὶ ταχύτητος ἠλεκτρικῆς διωργάνωσαν εἰς Μακεδονίαν, μακρὰν τῶν κατασκοπῶν τοῦ Ἀβδοῦλ Χαμίτ, τὴν ἀναίμακτον ἐπανάστασιν. Ὁ Σουλτάνος, περίτρομος γενό-

★ Ο "ΤΥΡΝΑΒΟΣ", Η ΑΡΧΑΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΠΡΩΤΕΥΟΝΣΑ ★

μενος, ἔσπευσε, πρὶν ἢ ἐξανγκασθῆ, νὰ παραχωρήσῃ τὸ Σύνταγμα ἐκ δευτέρου μετὰ μακροχρόνιον σιωπηρὰν κατάργησίν του, ἔχων τὴν ὀπισθόβουλον πάντοτε σκέψιν, ὅπως καὶ πάλιν τὸ θέσῃ εἰς ἀχρηστίαν κατὰ τὴν εὐθετον ὥραν.

Ἡ ἐν Τουρκίᾳ Μεταπολίτευσις, ἢ οὕτως ἀστραπιαίως πραγματοποιηθεῖσα, ἐπέφερε τελείαν σύγχυσιν εἰς τοὺς πολιτευτὰς καὶ τὸ κοινὸν τῆς Βουλγαρίας. Ἡ νέα τῶν πραγμάτων τάξις εἰς τὴν γείτονα καθίστα προβληματικὴν, ἀδηλον τὴν τύχην τῶν βουλγαρικῶν πολιτικῶν σχεδίων. Ἐὰν ἐπραγματοποιούντο αἱ ἐπαγγελίαι τῶν νεοτούρκων, ἐὰν τὸ φιλελεύθερον πρόγραμμά των ἦτο εἰλικρινές, ἢ Μεγάλῃ βουλγαρικῇ ἰδέᾳ ἤθελεν ὀπισθοδρομήσει ἐπαισθητῶς.

Δὲν διήρκεσεν ὅμως ἐπὶ πολὺ ἡ ταραχὴ των. Πρακτικοί, ὡς εἶναι καὶ οὐδαμῶς καμπτόμενοι ἀπὸ τὰς ἀντιθέτους περιστάσεις, ἐπέδειξαν ἀξιοθαύμαστον δυσπιστίαν πρὸς τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον ἀνέλαβον οἱ ἀνορθωταὶ τοῦ τουρκικοῦ Κράτους. Δὲν ἐπέδειξαν τοὺς ἐνθουσιασμοὺς ἡμῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι, οἱ ὅποιοι ἐφαντάσθημεν ὅτι ὀριστικῶς ἀνέτειλεν ὁ χρυσοῦς αἰὼν διὰ τὸν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ Ἑλληνισμόν. Ἀνέμενον τῶν πραγμάτων τὴν ἐξέλιξιν, ἢ ὅποια πανηγυρικῶς τοὺς ἐδικαίωσε, πολὺ πρὶν ἢ τὸ τουρκικὸν στρατιωτικὸν σῶμα τῆς Θεσσαλονίκης βαδίσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ κράτος τοῦ ἐκπτώτου Ἀβδοῦλ Χαμίτ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὸ ἀπολυταρχικώτερον καὶ τυραννικώτερον κράτος τῶν νεοτούρκων.

Δὲν παρέμειναν ἐν τούτοις ἀπαθεῖς καὶ ἐν ἀδρανεῖᾳ πρὸς τῆς νέας πολιτικῆς μεταβολῆς οἱ Βούλγαροι. Οἱ ἐν τῷ τουρκικῷ ἀρχηγοὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγῶνος ἀμέσως ἐνόησαν ὅτι ἡ πολιτικὴ τῶν σσιφῶν ἦτο ἐφεξῆς ἀδύνατος, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον. Δὲν ἐσκέφθησαν ὅμως νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα, ὁ δὲ Σανδάνσκις* ἐκ τῶν πρώτων ἐκηρύχθη ὑπέρμαχος τῶν ἀνακαινιστικῶν τοῦ τουρκικοῦ Κράτους ἐπαγγελιῶν τῶν νεοτούρκων καὶ ἐζήτησε νὰ συνθηκολογήσῃ μετ' αὐτῶν ζητῶν προνομίας ὑπὲρ τῶν ὁμοεθνῶν του καὶ μερικὴν αὐτοδιοίκησιν διὰ τὰς βουλγαρικὰς κοινότητας. Ἐὰν ἀπέτυχεν, ἢ ἀποτυχία του πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ὑπὲρ πᾶν λογικὸν μέτρον ἀξιώσεις αὐτοῦ.

Ἐπίσης οἱ ἐν Σοφίᾳ ἀνεπτυγμένοι Μακεδόνες ἐγκατέλειψαν, ἄλλοι ἄφ' ἑαυτῶν καὶ οἱ πλείονες κατόπιν ἐπισήμου παρορμήσεως, τὰ γραφεῖα τὰ δημόσια ἢ τοὺς στρατῶνας, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὸ τουρκικόν, συστήσωσι πολιτικὰς λέσχας, κερδίσωσιν ὡς δυνατὸν πλείστερας ἔδρας ἐν τῷ τουρκικῷ κοινοβουλίῳ καὶ ἐν γένει ἐνισχύσωσι τὰς τάξεις τῶν ὁμοεθνῶν κατὰ τὸν ἀρχόμενον νέον πρὸς ἐπικράτησιν ἀγῶνα. Τὴν τοιαύτην πολιτικὴν θερμῶς ὑπεστήριξεν ὁ πολὺπειρος κ. Νάτσοβιτς**, τεθεὶς μάλιστα αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς πολυπληθοῦς ἐκδρομῆς εἰς τὸ τουρκικόν καὶ ζητήσας νὰ συμπήξῃ ὑπὸ τοιαύτην τινὰ κατεύθυνσιν καὶ πολιτικὸν Σωματεῖον.

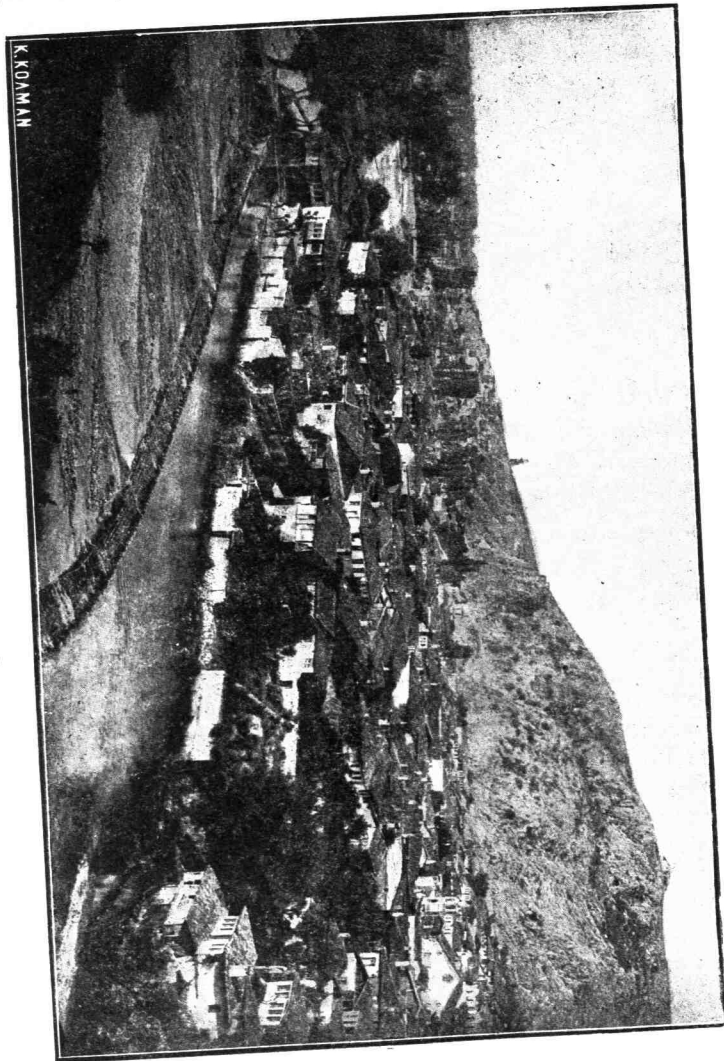
Ὁ Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Στρατηγὸς Παπρίκωφ ἐπιμελῶς

* Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς ἐνόπλου ἐν Μακεδονίᾳ προπαγάνδας.

** Βούλγαρος πολιτικός, ὑπηρετήσας ἐν Κων/πόλει ὡς Διπλωματικός Πράκτωρ.

ἀπέφυγε νὰ ἴδῃ τὸ διπλωματικὸν σῶμα ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας, ἕωσού ἡ κυβέρνησις προσανατολισθῆ καὶ δυνηθῆ νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην της. Ὅτε τέλος τὸν εἶδομεν, εἶπεν ἡμῖν ὅτι παρακολουθεῖ μετὰ πολλῆς προσοχῆς τῶν γεγονότων τὴν ἐξέλιξιν καὶ ὅτι ζωηρῶς εὐχεται, ἵνα αἱ ἐπαγγελίαι

* Η ΣΤΕΝΗΜΑΧΟΣ *

τῶν νεοτούρκων ἐπαληθεύσωσιν. Ἐκ τῶν πρώτων οὐχ ἦντον φαινομένων τῆς τακτικῆς των ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις διακρίνει τάσεις αποκλειστικῶς ἐθνικόφρονος πολιτικῆς, ἡ ὅποια νομίζει ὅτι δὲν πρόκειται ν' ἀποβῆ ἐπωφελῆς εἰς τοὺς χριστιανούς.

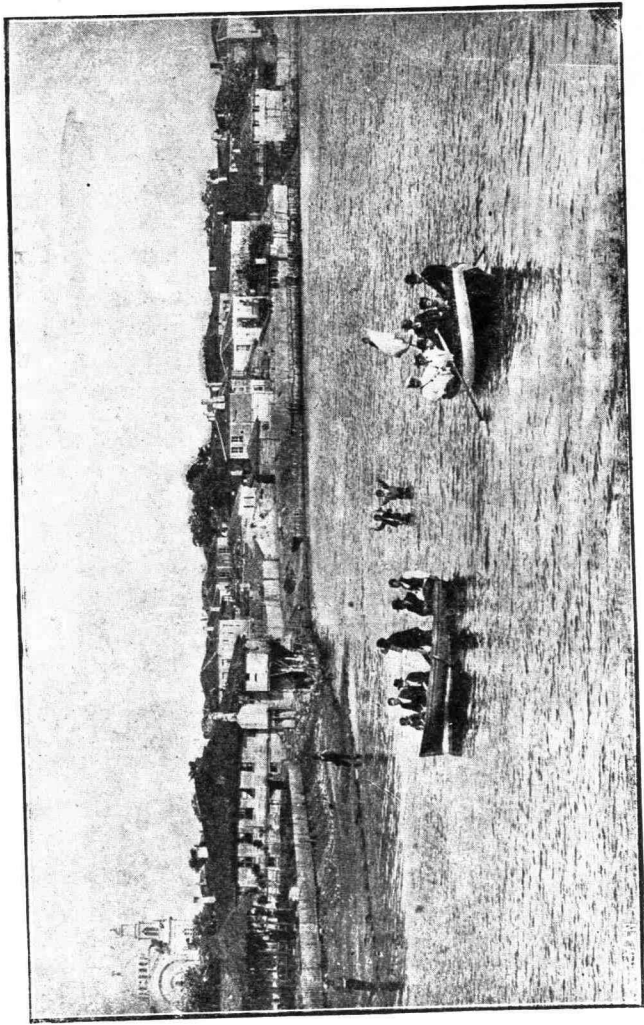

Ἄλλ' οἱ νεότουρκοι εἶχον ἐντελῶς ὑπνωτισθῆ ἀπὸ τὰς εὐκόλους νίκαις των ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διηγκωνίζοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει τίς πρώτη νὰ τοὺς προσεταιρισθῆ πρὸς πολιτικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν, ἐπίστευσαν ἐν τῇ παιδαριώδει ἀφελεΐᾳ των ὅτι εἶχον αὐτὸ τοῦτο ὑπο-

χειρία τὰ εὐρωπαϊκὰ Ἀνακτοβούλια. Τότε πλέον κατεδείχθησαν πασιδήλως οἱ ἀληθεῖς αὐτῶν σκοποί, οἱ τείνοντες πρὸς περιορισμῶντων ἐκκλησιαστικῶν καὶ σχολειῶν προνομίων των χριστιανῶν καὶ πρὸς ἀπορρόφησιν τούτων βαθμιαίαν ἐν τῇ μεγάλῃ τουρκικῇ οἰκογενείᾳ.

Ὅτε ἐξηκριδῶθη ἢ κατεύθυνσις ἢ πραγματικὴ τῆς νεοτουρκικῆς πολιτικῆς, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς προέδειξθη δὴλώσεις μᾶλλον συγκεκριμένας, καθορίζουσας ἀφ' ἐνὸς τὴν πλήρη

δυσπιστίαν τῆς κυβερνήσεως πρὸς τὰς περὶ ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος ἐπαγγελίας τῶν νεοφωτιστῶν μεγαλοϊδεατῶν καὶ ἐξ ἄλλου τοὺς σοβαροὺς φόβους, ὑφ' ὧν κατείχετο περὶ τῆς περαιτέρω τύχης τῶν χριστιανικῶν ἐθνοτήτων. — Ἀφ' οὗ, ἔλεγέ μοι ὁ Στρατηγὸς Παπρῖκωφ,

* Η ΑΓΓΙΑΛΟΣ *

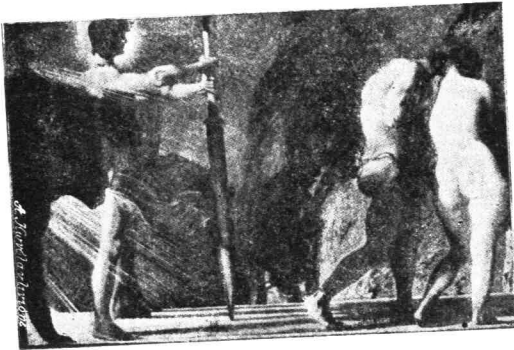
αί διαθέσεις τῆς νέας πολιτικῆς τείνουσιν, ὅπως αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἀποστερηθῶσι τῆς ἐκ παλαιστάτων ἀνεγνωρισμένης προνομιακῆς θέσεως αὐτῶν καὶ παρακωλυθῆ ἢ ἐν τοῖς σχολείοις ἐθνικῆ ἐκπαίδευσις τῶν χριστιανῶν, τὸ κράτος τῶν νεοτούρκων θ' ἀποθῆ καταθλιπτικώτερον τοῦ δεσποτικοῦ συστήματος τοῦ Ἀβδοῦλ Χαμίτ, τὸ ὁποῖον οὐδαμῶς ἔθιξε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν ἡμῶν καθεστῶς.

Ἀνεγνώριζεν ὁ ὑπουργὸς ὅτι ὁ κίνδυνος θὰ καθίστατο πολλῶ μεγαλειότερος ἐὰν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου συστήματος εὕρη τοὺς χριστιανοὺς ἀλληλοσπαρασσομένους, καὶ ὑπεδήλου ἐν ἀρχῇ, ἐν μετέπειτα δὲ χρόνῳ ἀνεπιφυλάκτως ἔλεγεν ὅτι αἱ δύο ἰσχυρότεραι φυλαί, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ, ὄφειλον ἀναντιρρήτως νὰ λησμονήσωσι τὰ παλαιὰ πάθη, νὰ τείνωσι πρὸ τοῦ κοινῆ κινδύνου εἰλικρινεῖς χεῖρας ἀφίνοντες, εἰς τὸν χρόνον, συνεπῶς εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐπικράτησιν ἡρεμωτέρων ἰδεῶν, τὴν διαρρύθμισιν τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν διαφορῶν.

Τοὺς λόγους τούτους ἤκουσα βραδύτερον ἐπαναλαμβανομένους παρ' αὐτοῦ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Μαλίνωφ, ἦσαν δὲ οὗτοι τὸ πρῶτον αὐθόρμητον κήρυγμα, τὸ ὁποῖον ὑπηγόρευεν ἡ ἀνάγκη, τῆς μετὰ πάροδον οὐ πολλοῦ χρόνου συντελεσθείσης εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἀνακοπῆς τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ ἀδιαλλάκτου ἀγῶνος. Τὸ κατόρθωμα ἐπετελέσθη διὰ τῆς πρωτοβουλίας τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων βουλευτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ὀφείλεται ἡ τιμὴ τῆς συνδιαλλαγῆς τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἐξαρχίαν. Ὡς ἀπαραίτητον συνέπειαν βλέπομεν σήμερον τὴν ἐπικράτησιν πολιτικωτέρων σκέψεων ἐν τε Σοφίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ κυβέρνησις Μαλίνωφ ἦτο ἀκόμη ἐνδοιαστικὴ ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς πολιτικῆς τῆς. Τοιαῦτα διαδηλοῦσα ἐν Σοφίᾳ, δὲν ἔπαυσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ περιποιῆται τὸ νέον πολιτευμα, ὡς ἔπραττον ἄλλως τε πάντα, μικρὰ καὶ μεγάλα, τὰ Κράτη.

Ἀνεγνώριζε τοὺς ἀπειλητικὸς κατὰ τῶν χριστιανῶν κινδύνους, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔδλεπεν ἀκόμη καταφανεῖς. Ἐκρινεν ὡς ἀπαραίτητον τὴν συνδιαλλαγὴν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἐν τῇ τουρκικῇ, ἀλλὰ δὲν ἔπραττε πλέον τι τούτου, οὐδ' ἐμερίμνησε νὰ ἐγκαινίσῃ τὴν συνδιαλλαγὴν ταύτην ἐν Βουλγαρίᾳ διὰ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν προσγενομένων εἰς τοὺς Ἑλλήνας ἀδικημάτων. Ἐν

* Ο ΑΠΟΛΕΙΣΘΕΙΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ *

τούτοις ὀφείλω νὰ εἶπω ὅτι ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος ἐπήλθεν οὐσιώδης μεταβολὴ εἰς τὰς σκέψεις κυβερνήσεως καὶ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅτι δὲ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη τῆς ἐν Σοφίᾳ διαμονῆς μου εἶχον τὴν ἀνακούφισιν νὰ βλέπω, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἡμέτερα ἐν γένει, ἐπικρατήσασαν ἡρεμωτέραν, μᾶλλον προσηγῆ καὶ εὐήκοον πολιτικῆν.

ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

κυβέρνησις Μαλίνωφ εἶχε τὴν τύχην νὰ παρασταθῆ ὡς ἡ πρωτοστατήσασα εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἡγεμονίας εἰς Βασίλειον. Ὑπῆρξε δηλαδὴ ἡ κυβέρνησις, ἣτις ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ὑποδυθῆ τὴν εὐθύνην τοῦ τολμήματος, τὸ ὅποσον, ὡς γνωρίζω ἀσφαλῶς, οὐδὲν ἐκ τῶν ἄλλων κομμάτων ἦτο εὐδιάθετον ν' ἀναλάβῃ. Ὁ εὐφυῆς Ἡγεμὼν ἀντελήφθη ὅτι τὸ νέον ἐν Τουρκίᾳ πολίτευμα δὲν εἶχεν ἀκόμη συστηματοποιηθῆ, ὅτι οἱ κίνδυνοι τῆς ἀντιδράσεως τῶν παλαιστούρκων δὲν εἶχον ἐκλείψει, ἀφ' οὗ ἄλλως τε ὁ Σουλτάνος Ἀβδουλ Χαμίτ διετήρει ἀκόμη τὸν θρόνον του, ὅτι τὸ τουρκικὸν στρατεύμα παρουσίαζεν ὡς πλείστας ἐλλείψεις. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι, ἐὰν σὺν τῷ χρόνῳ τὸ κράτος τῶν νεοτούρκων ἐνεδυναμοῦτο, ἡ τουρκικὴ αὐτοκρατορία δὲν θὰ ἐσπαράσσετο ἀπὸ ἐσωτερικᾶς πλέον διαιρέσεις καὶ αἱ ἐλλείψεις τοῦ στρατεύματος ἤθελον συντόνως ἀναπληρωθῆ, συμφώνως πρὸς τὸν κυριώτερον ὅρον τοῦ προγράμματός των ἐπομένως τὸ βουλγαρικὸν πραξικόπημα, βραδύτερον τελούμενον, ἂν δὲν προσέκρουεν εἰς πλήρες ναυάγιον, ἀφεύκτως ἤθελε προκαλέσει ἀνυπερβλήτους περιπλοκάς. Ἡ ὥρα λοιπὸν ἐπέστη ἡ πρόσφορος, ἡ δὲ ἀξία τοῦ ὑπουργείου Μαλίνωφ ἔγκειται εἰς τοῦτο ὅτι, καὶ ἂν δὲν εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν, ἔσχεν οὐχ ἧττον τὴν διορατικότητά νὰ κρίνῃ καὶ αὐτὸ τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν καὶ ὁ Ἡγεμὼν τρόπον, καὶ τὸ θάρρος νὰ ἀναλάβῃ δραστηρίως τὴν διεξαγωγὴν τοῦ δυσχεροῦς ἔργου.

Εἶπον κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἔγραψαν ὅτι τὸ βουλγαρικὸν τόλμημα συνεζητήθη ἐν Βουδαπέστη κατὰ τὴν ἐκεῖ δεξιῶσιν τοῦ Ἡγεμόνος παρὰ τοῦ γηραίου Αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ καὶ ὅτι συνεδύασθη πρὸς τὸ Αὐστριακὸν πραξικόπημα τῆς τελείας προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοδίνης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ δεξιῶσις τοῦ πρίγκηπος Φερδινάνδου ἐν Βουδαπέστη, μικρὸν πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἡγεμονίας εἰς Βασίλειον, ὑπῆρξεν ὅλως πανηγυρικῆ, ἀπονεμηθεισῶν εἰς αὐτὸν σχεδὸν βασιλικῶν τιμῶν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ Ἑρζεγοδίνη καὶ ἡ Βοσνία προσηρτήθησαν ὀριστικῶς εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀψδούργων ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ τὸ βουλγαρικὸν τόλμημα, τοῦ ὁποίου ἀναμφισβητήτως διηυκόλυνε τὴν ἐπιτυχίαν. Βεβαίως ἡ τῆς ἰσχυρᾶς Αὐστρίας παρόρμησις ἦτο διὰ τὴν Βουλγαρίαν, ἐὰν πράγματι προὑπῆρξε τοιοῦτος πολιτικὸς συνδυα-

σμός, επίκουρος πολύτιμος· ἀλλ' οὐχ ἤττον ἢ μικρὰ Βουλγαρία δὲν ἀπειλίασε πρὸ τοῦ τολμήματος, οὐδὲ ἔτεινεν εὐήκοον οὖς εἰς τὰς ἀπειλάς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐρωτοτρόπου ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῶν νεοτούρκων.

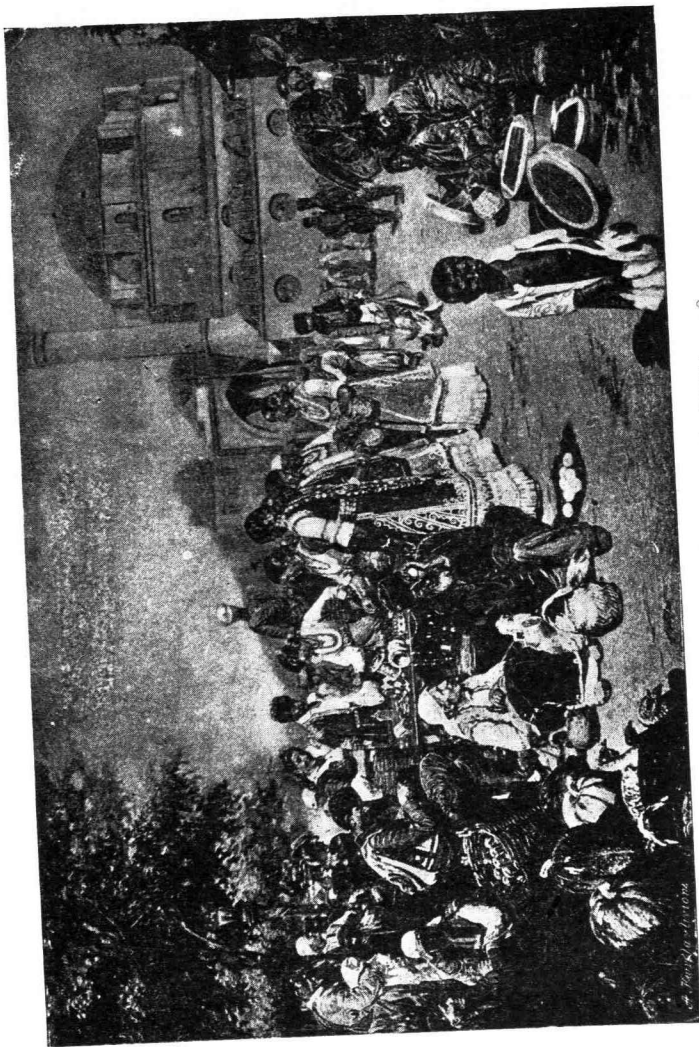
Τὴν 30ῆν Αὐγούστου 1908 διὰ πρώτην φοράν ὁ μέγας Βεζύρης ἐκάλει εἰς ἐπίσημον δεῖπνον τὸ διπλωματικὸν Σῶμα. Ἔπρεπε καὶ διὰ τοῦ δεῖπνου τούτου νὰ παρουσιασθῇ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας ὡς εἰσάγων νέα ἐκπολιτιστικὰ ἔθνη εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐθιμοτυπίαν. Ἄλλ' ἐκ τοῦ δεῖπνου ἀπεκλείσθη μὴ κληθεῖς ὁ Διπλωματικὸς Πράκτωρ τῆς ὑποτελοῦς Ἡγεμονίας, διότι ὁ κ. Γκέσωφ δὲν ἀντιπροσώπευεν ἀνεξάρτητον Κράτος καί, κατὰ τὴν τουρκικὴν ἀντίληψιν, δὲν εἶχε θέσιν εἰς γεῦμα διπλωματῶν. Τὴν ἐπιούσαν ἀμέσως ὁ κ. Γκέσωφ διετάχθη νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὸν ἀ' γραμματέα τὴν ὑπηρεσίαν καὶ νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Σοφίαν, διότι κατὰ τὴν ἀντίθετον, πάντως λογικωτέραν, ἀντίληψιν τῶν Βουλγάρων, ἢ παράλειψις ἀπετέλει βραβεῖαν ὕβριν ἐναντίον Κράτους, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ δι' οὐδενὸς οὐσιώδους δεσμοῦ ὑποτελείας συνεδέετο πρὸς τὴν Τουρκίαν.

Τὸ ἀτυχὲς τοῦτο ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἐπεκράτει μείζων ἐν Κωνσταντινουπόλει περίσκεψις, δὲν θὰ προέκυπτεν, ἐξήγειρε τὴν βιαιότητα τῶν παθῶν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ περιέπλεξε πάλιν τὰς ἄλλως τε οὐχὶ ἐγκαρδίους σχέσεις τῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἐλέχθη μετ' ἐπιμονῆς ὅτι τὸ ἐπεισόδιον Γκέσωφ, τὸ τοσοῦτον καιρίως θίξαν τὴν ἐθνικὴν τῶν ἐν Σοφίᾳ φιλοτιμίαν, ἐπέσπευσε τὴν ἀπόφασιν καὶ ἐχρησίμειυσεν ὡς πρόσχημα διὰ τὴν προκήρυξιν τῆς Βουλγαρικῆς ἀνεξαρτησίας. Τῇ ἀληθείᾳ δὲν γνωρίζω. Ὡς ἄμεσος ὅμως ἀπάντησις εἰς τὴν προσγενομένην ὕβριν ἐπῆλθεν ἡ στρατιωτικὴ παρὰ τῆς Βουλγαρίας κατάληψις τοῦ μέρους τῆς διεθνοῦς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπεξετείνετο ἡ δικαιοδοσία τῆς Διευθύνσεως τῶν τουρκικῶν σιδηροδρόμων.

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένοντο ἔξαλλοι. Ἦτο τὸ πρῶτον πλῆγμα, τὸ ὁποῖον ὑφίστατο ἡ νεοτουρκικὴ μεγαλαυχία. Αἱ ἀνεκτέλεστοι ἀπειλαί, αἱ διαμαρτυρίαι κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις δὲν ἐπρόφθασαν νὰ προσλάβωσι σημασίαν περαιτέρω. Ὁ Ἡγεμὼν Φερδινάνδος, ἐπανελθὼν διὰ τοῦ Δουνάβεως ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν ἀποδημίας του, κατέπλευσεν εἰς Ῥουχτσούκιον, εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ ὁποίου συνεκρότησεν ἀμέσως τὴν νύκτα συμβούλιον μετὰ τῶν ὑπουργῶν του. Κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἄνευ ἄλλης χρονοτριβῆς, ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀνακήρυξις τῆς Ἡγεμονίας εἰς Βασίλειον.

Τὸ εὐθαρσὲς πολιτικὸν πραξικόπημα ἐτελέσθη ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν, 22 Σεπτεμβρίου 1908, εἰς τὸ Τύρνοβον, τὴν ἀρχαίαν τῶν Τσάρων

Βουλγάρων πρωτεύουσαν, και ούτω συνεπληρώθη τὸ ἐθνικὸν ἔργον, εἰς τὸ ὅποιον κυρίως ὁ πρίγκηψ Φερδινάνδος ἀπέβλεπε. Κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀνηγγέλη ἐπισημως τὸ χαρμόσυνον γεγονός ἐν Σοφίᾳ δι' ἑκατὸν καὶ ἑνὸς κανονισμῶν.

—•—
Η ΕΒΔΟΜΑΘΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΝ ΣΟΦΙΑΙ
—•—

Ὁ νέος Βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ Τυρνόβου μετὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀνακη-
ρύξεως ἔσπευσε νὰ τηλεγραφῆσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον. Τῷ ἀνεκοίνου μετὰ
πολλῆς προσηγείας τὸ γενόμενον, εἰς τὸ ὅποιον προσέδιδεν ὄλως εἰρηνι-
κὴν ἔννοιαν. Τῷ ἐξήγει: δηλονότι ὅτι ἡ ὑποτελεία τῆς Βουλγαρίας ἀπε-

τέλει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν γεγονὸς δυσχεραῖνον τὰς σχέσεις της πρὸς τὴν Τουρκίαν, αἵτινες, ὡς ἐκ τῶν κοινῶν συμφερόντων, πρέπει νὰ διατηρῶνται ὡς οἶόν τε φιλικαί.

Ἐπὶ ἀνάλογον πνεῦμα, ἀλλ' ἐν μεγαλειτέρᾳ ἀκριβολογίᾳ, ἐτηλεγράφησε πρὸς πάντας τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν κρατῶν ἐν Σοφίᾳ καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργός, ἐκ Τυρνόβου καὶ αὐτός, ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα ὅτι αἱ κυβερνήσεις ἡμῶν θὰ προσδλέψωσιν εὐμενῶς καὶ θ' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν Κράτους, τὸ ὅποιον διὰ τῆς ἀνακηρύξεώς της ἐζήτησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐλευθέρων Κρατῶν καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ εὐχερέστερον τὴν ἀρξασμένην πρόσδόν του.

Τοιοῦτο περίπου ἦτο τὸ τηλεγράφημα τοῦ στρατηγοῦ Παπρίκωφ. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ κυβέρνησίς του εἶχον σφαλερῶς ἐν τούτοις ὑπολογίσει νομίσαντες ὅτι, ἅπχ' τοῦ τολμήματος γενομένου, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις πρὸς πρόληψιν γενικωτέρων περιπλοκῶν ἤθελον σπεύσει ν' ἀναγνωρίσωσι τὸ τετελεσμένον γεγονός καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴ ἡ Τουρκία ἤθελεν ἄνευ μεγάλης ἀντιστάσεως τὸ ἀποδεχθῆ. Διὰ τοῦτο, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐπανῆλθεν εἰς Σοφίαν, ἐξεπλάγη βλέπων ὅτι τὰ Διπλωματικά Πρακτορεῖα δὲν ἔσπευσαν νὰ ὑψώσωσι τὰς ἑαυτῶν σημαίας, μετατρεπόμενα ἅμα τῇ ἐμφανίσει του εἰς Πρεσβείας.

Ὁ βασιλεὺς μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του περιῆλθε τὴν ἀπὸ Τυρνόβου μέχρι Σοφίας ἔκτασιν ἐν πανηγυρικῇ πομπῇ, προσδεχόμενος τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια καὶ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίας τῶν ὑπηκόων του. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπανῆλθε κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου ἔφιππος καὶ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ παμπληθῆς ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἐπιτελείων, ἐπίσης ἐφίππων. Ἐπὶ τὰς ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σοφίαν ἀπὸ τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως λεωφόρου κάτωθεν ἀψίδος, στηθείσης πρὸ τῆς Γεφύρας τῶν Ἀετῶν, ἐπαναβλέπων περιχαρῆς τὴν πρωτεύουσαν πανηγυρίζουσαν τὴν πλήρωσιν μακροῦ εὐλόγου πόθου του.

Ὀδδεμία ἴσως ἄλλη ἐποχὴ καθ' ὅλον τὸ στάδιόν μου παρουσίασε τόσας δυσκολίας, ὅσας ἡ παρούσα. Πάντες οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν Κρατῶν ἔπρεπε νὰ τηρήσωσιν εὐλαβῆ πάντως στάσιν πρὸς τὸ νέον καθεστῶς, ἀλλὰ καὶ ἄκρως ἐπιφυλακτικὴν. Δὲν ἦσαν ἐφεξῆς εὐπρόσδεκτοι, ἵνα ἔχωσι σχέσιν ἐπίσημον πρὸς τὸν Ἡγεμόνα, ἀφ' οὗ ἀνεκηρύχθη Βασιλεὺς. Ἀλλὰ δὲν τοῖς ἐπετρέπετο, πρὶν ἢ τοὺς διατάξωσιν αἱ κυβερνήσεις των, νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν ὡς Βασιλέα.

Ἐνεγράφημεν πάντες εἰς τὸ βιβλίον τῶν Ἀνακτόρων, ὅπως τῷ εὐχρηθῶμεν τὸ ὡς εὖ παρέστη, ἐνεγραφόμεθα κ' ἐφεξῆς τακτικῶς ἀνὰ πᾶσαν τοῦ οἴκου του ἑορτῆν, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα ἕκαστος, ἢ τὸ πολὺ ὡς Ἀντιπρόσωποι τοῦ Κράτους ἡμῶν, ἀφ' οὗ ὡς Διπλωματικοὶ πράκτορες δὲν εἴμεθα εὐπρόσδεκτοι, Πρεσβευταὶ δὲ δὲν ἐγενόμεθα ἀκόμῃ. Γρά-

φοντες πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείον ἀπεφασίσαμεν νὰ παραλείπωμεν τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς κυβερνήσεως ὡς Ἡγεμονικῆς, ἀφ' οὗ διὰ τοὺς Βουλγάρους ἔπαυσε νὰ ἦναι τοιαύτη· δὲν τὴν ἐμνημονεύομεν ὡς Βασιλικήν, ἀφ' οὗ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἀγνοῶμεν τὸ νέον Βασίλειον.

Ἐπτὰ σχεδὸν μῆνας διήρκεσεν ἡ καταπονητικὴ αὕτη κατάστασις. Ποσάκις κατὰ τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἐκείνην ἐποχὴν ἀνεμετρήσαμεν τὰς διεθνεῖς ἐν γένει δυσκολίας μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μοι Ἰταλοῦ συναδέλφου κ. Cuccchi Boasso κατὰ τὰς μακρὰς ἀνὰ τὴν πεδιάδα τῆς Σοφίας περιπλανήσεις μας! Ἄτυχῶς δι' ἐμὲ ἤμην πρῶτανις τοῦ Διπλωματικοῦ σώματος καὶ ἐν ταύτῃ Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος. Ὡς προεδρεύων τοῦ Σώματος τῶν συναδέλφων μου ὀφείλον νὰ ἔχω γνώμην σαφῆ ἐπὶ τῶν καθημέραν ἀναφυσμένων ὡς ἐκ τῆς ψευδοῦς καταστάσεως μικροζητημάτων καὶ νὰ ἐκφράζω τὴν γνώμην μου ὡς Ἑλληνα ἀντιπρόσωπος ἔδει νὰ μὴ σπεύδω πολὺ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ δείκνυμαι δυσάρεστος πρὸς τὴν νέαν τῶν πραγμάτων τάξιν. Ἐκ τῆς δυσκολωτάτης ἀληθῶς θέσεως μᾶς ἔσωσεν ἡ εὐθύτης καὶ ἡ εἰλικρίνεια ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ λεπτότης, ἡ εὐφυΐα τοῦ Βασιλέως, ὅστις, χωρὶς νὰ φαίνεται διακόπτων τὰς μεθ' ἡμῶν σχέσεις, διέκοψε πράγματι ταύτας διὰ τῆς ἐπιμελοῦς ἀποφυγῆς του, ὅπως φέρῃ ἡμᾶς πρὸς αὐτόν.

Εἰς τὸ πραξικόπημα τῆς 22^{ας} Σεπτεμβρίου προσεδόθη χαρακτήρ εἰρηνικὸς καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία κατ' ἀρχὰς ἔγινεν ἐπιστράτευσις ἐν Βουλγαρίᾳ. Ἄλλ' οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγαλοῖδεάται δὲν ἐδείκνυτο εὐδιάθετοι ν' ἀποδεχθῶσι τὸ τετελεσμένον γεγονός καί, χωρὶς νὰ προβαίνωσι μέχρι ῥήξεως τῶν σχέσεων, ἐφωνάσκουν διὰ τοῦ τύπου των καὶ ἐξαπέστελλον ἀδιακόπως διαμαρτυρίας πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ Ἀνακτοβούλια, ἐν ᾧ χρόνῳ πρὸς τὸ θεαθῆναι παρεσκευάζον διήθεν στρατιωτικὴν ἐνέργειαν κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Ἄλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν ν' ἀναλάβωσι πολεμικὴν πολιτικὴν κατὰ τῆς Αὐστρίας ἅμα καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἐν ᾗ ὄρα ὁ στρατὸς αὐτῶν ἦτο ἀσύντακτος, τὰ δὲ ἐμφύλια πάθη ἐσπάρασσον τὴν χώραν;

Οἱ ἐν Σοφίᾳ ἐξ ἄλλου βλέποντες παρατεινομένην τὴν ἀβεβαίαν πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ νέου βασιλείου καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ πτοήσωσι τὴν ἀλαξόνα γείτονα καὶ συγχρόνως νὰ ἀποκρούσωσιν ἀπρόσπτόν τινα — τίς

✽ ΑΓΓΕΛΙΣ ✽

οίδεν; — ἀπὸ μέρους ταύτης ἐπίθεσιν, ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ προκαταρτικῶς ἐνισχύοντες τὸ στράτευμά των. Ἡ τοιαύτη ὄμως ἐνέργειά των διέτεθῃ οὕτως, ὥστε ν' ἀποκλεισθῇ μὲν ἡ ὑπόνοια ὅτι προκαλοῦσι, νὰ προκύψῃ ὄμως ἐν Ἐσπερίᾳ ὁ φόβος ὅτι ἐνδέχεται ν' ἀναλάβῃσι τὸν περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα, ἐὰν ἐντελῶς ἀπελπισθῶσι.

Ἐπάρχει ἄλλως τε πάντοτε ἐν Βουλγαρίᾳ τὸ φιλοπόλεμον στρατιωτικὸν κόμμα, τὸ ὅποιον ἤδη εὗρισκεν ἀπήχησιν τῶν πόθων του εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐκείνας αἱ ὅποιαι, εἴτε ἐξ ὑπερβάλλοντος ἐνθουσιασμοῦ, εἴτε καὶ ἐξ ὑπολογισμοῦ, ἐτόνιζον πολεμικοὺς παιᾶνας. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων ἔπρεπε νὰ παρασχεθῇ ἱκανοποίησις τις εἰς τὴν ἐξημμένην κοινὴν γνώμην καὶ ὡς τοιαύτη ἐξευρέθη ἡ σύγκλησις πολεμικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βασιλέως, οὗτινος, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἱστορικοῦ Ῥύλου, μετέσχον οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἐν Σοφίᾳ στρατηγοί.

Ἐννοεῖται ὅτι παρενέβησαν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις παρὰ τῇ βουλγαρικῇ κυβερνήσει, ὡς ἔπραξαν πρότερον παρὰ τῇ τουρκικῇ. Ἡ ἐπέμβασις τῆς Εὐρώπης, κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἐξάψεις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἐν Σοφίᾳ, ἦτο συχνή, διότι συχνάκις κατὰ τὸ ἐπτάμηνον τοῦτο τὰ πράγματα εἶχον περιστῆ εἰς τὸ ἀπροχώρητον τοσούτῳ μᾶλλον καθόσον οἱ μὲν κυβερνῆται τῆς Σταμπούλ ἐπροφασίζοντο ὅτι δὲν ἐνόουν νὰ πωλήσωσι τὰ ἰδανικὰ κυριαρχικά των δικαιώματα, οἱ δὲ ὑπουργοὶ τῆς Σοφίας ἀπέχρουν πᾶσαν συζήτησιν περὶ ἐξαγορᾶς τῆς ἀνεξαρτησίας των διὰ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως.

Ἡ Εὐρώπη ἦτο διηρημένη καὶ ἀνίσχυρος, ὡς συμβαίνει κατὰ πᾶσαν σοβαρὰν διεθνῆ περιπλοκὴν. Ἡ Γερμανία, συμπαθῶς ἔχουσα πρὸς τὸ Αὐστριακὸν ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἐρζεγοβίνῃ πραξικόπημα, θὰ διέκειτο εὐμενέστερον καὶ πρὸς τὸ Βουλγαρικόν, ἐὰν μὴ ἐκ τῆς βιαιᾶς καταλήψεως τῆς διεθνoῦς ἐν Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ γραμμῆς δὲν ἐζημιούντο Γερμανοεβραῖοι κεφαλαιοῦχοι. Ἡ Αὐστρία, ἀμέσως ἐνδιαφερομένη, ἀπέβαινεν ἀχρηστος, εἶχεν ἄλλως τε ἐμπλακὴν μέχρι τινὸς καὶ εἰς σπουδαίαν διένεξιν πρὸς τὴν Ῥωσίαν, ἕνεκα τῶν ἀξιώσεων τοῦ Σερβικοῦ βασιλείου ἐπὶ τῶν προσαρτηθειῶν δύο ἐπαρχιῶν, ἀξιώσεων, τὰς ὁποίας ἡ Ῥωσία εἶχε συμφέρον νὰ ὑποστηρίξῃ. Ἡ Ἰταλία, καίτοι σύμμαχος Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, εἶχεν ἐστραμμένα ἐρωτικά βλέμματα πρὸς τὴν Πετρούπολιν.

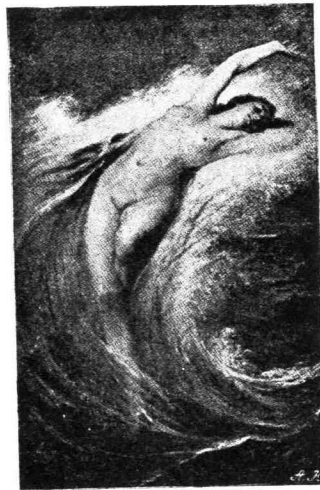
Ἡ Ἀγγλία ἦτο ἢ μᾶλλον πασῶν δυσμενῶς ἔχουσα πρὸς τὸ νέον βουλγαρικὸν βασίλειον, τὸ ὅποιον ἐν τούτοις μέχρι τῆς ἐν Τουρκίᾳ μεταπολιτεύσεως τῇ ἐχρησίμευεν ὡς αἰχμηρὸν κέντρον διὰ τὰ πλευρὰ τῆς παλαιᾶς Τουρκίας, κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἔκφρασιν Γερμανοῦ διπλωμάτου. Διὰ μακρῶν ἐξιστόρησα εἰς ἄλλο μέρος τῶν Ἀναμνήσεών μου τούτων τὴν δαψιλῆ συμπαθειαν καὶ προστασίαν τῆς Ἀγγλίας πρὸς τοὺς Βουλγάρους.

Σήμερον ἀποτόμως μετεστράφη ἡ εὐλύγιστος τοῦ Λονδίνου πολιτικὴ πρὸς τοὺς νεοτούρκους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐκλάβει ὡς εὐπειθῆ ὄργανα τῶν σκοπῶν τῆς. Περὶ Γαλλίας δὲν ἔχω νὰ εἶπω τι ἰδιαιτερον, διότι ἡ κυβέρνησις τῶν Παρισίων ἀπὸ πολλοῦ δὲν ἔχει πολιτικὴν διάφορον τῆς πολιτικῆς τοῦ Λονδίνου. Ἐν τούτοις ἡ Γαλλία ἀπεπειράθη νὰ μεσολαβήσῃ διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς κ. Paléologue πρὸς διευθέτησιν τῆς περιπλοκῆς ἄνευ θετικοῦ τινος ἀποτελέσματος.

Τὴν γενικὴν δυσθυμίαν ἐπηύξανεν ἡ παράδοξος στάσις τῆς Σερβίας, ἣτις ἀπὸ τῆς ὀριστικῆς προσαρτήσεως τῶν δύο ἐπαρχιῶν παρὰ τῆς Αὐστρίας ἀνέλαθεν ὅλως πολεμικὸν μένος. Ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη ἀνήκον κατ' οὐσίαν εἰς τὴν δυαδικὴν Αὐτοκρατορίαν, τὸ δὲ σερβικὸν Βασίλειον οὐδεμίαν προέβαλεν ἀντίστασιν, διότι ὑπέκυπτεν εἰς τὴν σιδηρᾶν τῶν πραγμάτων ἀνάγκην. Ἀφ' ἧς ἐν τούτοις ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ ἐκήρυξε καὶ κατὰ τύπους ὡς ἀνηκούσας εἰς τὸ κράτος του τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, ἡ Σερβία ἐκίνησε γῆν καὶ θάλασσαν, ὅπως ἡ Εὐρώπη μὴ ἀναγνωρίσῃ τὸ πραξικόπημα.

Ἐπεστράτευσε τὰς στρατιωτικὰς τῆς δυνάμεις καὶ ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργόν τῆς κ. Μιλοβάνοβιτς νὰ περιέλθῃ τὰ μεγάλα Ἀνακτοβούλια καὶ ἐπικαλεσθῆ τὴν ὑποστήριξίν των. Ἡ μακροθυμία τῆς Αὐστρίας ἴσως ἤθελεν ἐξαντληθῆ, ἐὰν μὴ ἐκ Πετρούπολεως κατεστέλλοντο τῶν ἐν Βελιγραδίῳ τὰ ὑπερενταθέντα νεῦρα. Ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τέλους ἐνθυμήθη, διότι ἐπ' ἄρκετόν ἐφαίνετο λησιμονήσασα, ὅτι αἱ δύο ἐπαρχίαι κατεῖχοντο ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατόπιν προγενεστέρας συγκαταθέσεως τῆς ἐν Πετρούπολει κυβερνήσεως. Οὕτω κατέπαυσεν ὁ ἐγερθεὶς θόρυθος ἐν Σερβίᾳ, ἡ ὁποία εἶχεν ἐνθυμηθῆ τοὺς ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ ἀδελφούς τῆς πρωτίστως ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, μέλλουσαν, ὡς προησθάνετο, νὰ ἴδῃ ἐπιτεφόμενον τὸ ἔργον τῆς, καὶ συγχρόνως ἐκ πολιτικῆς ὀπισθοβουλίας, ὅπως ἐπιτύχῃ ἀντάλλαγμα τι κατὰ τοὺς τεταραγμένους ἐκείνους καιρούς. Τοῦλάχιστον δὲν δύναμαι ἄλλως νὰ ἐξηγήσω τὴν Σερβικὴν τῆς τότε πολιτικὴν.

Ἄλλ' ἡ Αὐστρία εἶχε πολλὰς ἐν τῇ τουρκικῇ δυσκολίας, διότι οἱ νεότουρκοι οὐ μόνον ἐφαίνοντο ἀδιάλλαχτοι ν' ἀποδεχθῶσι τὴν προσφερομένην ἐκ 52,000,000 φράγκων ἀποζημίωσιν ἀπέναντι τῶν προσαρτηθεισῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ εἶχον ἐξωθήσει τοὺς

λεμβούχους τῶν τουρκικῶν λιμένων, ὅπως οὔτε φορτώνωσιν οὔτε ἐκφορτώνωσιν ἐμπορεύματα διὰ τὴν Αὐστρίαν προοριζόμενα ἢ ἐκεῖθεν προερχόμενα. Τὰ ἀτιμόπλοια τοῦ Lloyd οὐδ' ἐπιβάτας ἐλευθέρως ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσι, καθ' ὅσον καὶ οἱ ἄλλης ἐθνικότητος λεμβοῦχοι παρημποδίζοντο παρὰ τῶν ὀθωμανῶν ὁμοτέχνων αὐτῶν νὰ τοὺς ἐπιβιβάζωσιν ἢ ἀποβιβάζωσιν.

Ὁ ἄγριος οὗτος ἀποκλεισμός τοῦ αὐστριακοῦ ἐμπορίου παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας τῶν κυβερνήσεων τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Βερολίνου διήρκεσεν ἐπὶ μῆνας πολλοὺς καὶ προὐκάλεσεν ἄπειρα ταραχώδη μικροεπιστάσια, δὲν κατέπαυσε δὲ εἰμὴ ὅτε ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ὑποκύπτουσα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τερματισθῇ ἡ ἀβεβαία αὕτη καὶ κινδυνώδης κατάστασις διὰ τὰ περαιτέρω συμφέροντά της, ἀπεδέχθη τέλος τὴν ἀποζημίωσιν, τὴν ὅποιαν ἀπ' ἀρχῆς εἶχον ὀρίσει οἱ Αὐστριακοί.

Ἡ διευθέτησις τῆς μετὰ τῆς Αὐστρίας περιπλοκῆς θὰ ἔλυσεν εὐχερέστερον καὶ ταχύτερον τὴν τουρκοβουλγαρικὴν διαφοράν, ἐάν μὴ οἱ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει προέβαλλον δυσκετελέστους χρηματικὰς ἀξιώσεις, οἱ δὲ ἐν Σοφίᾳ ἐπέμενον νὰ τὰς ἀποκρούωσι δῆθεν κατ' ἀρχὴν, ἀλλὰ πράγματι ὅπως τοὺς ἐξαναγκάσωσι νὰ τὰς μετριάσωσιν. Αἴφνης παρουσιάσθη εἰς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον μοναδικὴ εὐκαιρία, ὃ ἐπεληθῶν θάνατος τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Βλαδιμήρου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Τσάρου Ἐλευθερωτοῦ, ὅστις εἶχε προεδρεύσει τῶν πρὸ διετίας φιλορωσικῶν ἐν Σοφίᾳ ἑορτῶν.

Ἀμέσως ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς Πετροῦπολιν διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ σεπτοῦ φίλου του, ὡς τὸν ἀπεκάλει, καὶ καταθέσῃ εἰς τὴν σορὸν του τὰ εὐλαθεῖ αἰσθήματα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Τὸ τοιοῦτον ἀπετέλει βεβαίως ἐκδήλωσιν αἰσθήματος λεπτεπιλέπτου, ὅποια γνωρίζει νὰ ἐκφράζῃ ἐπικαιρῶς ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος. Ἀλλὰ μετὰ τῆς εὐγενοῦς ἰδέας, ἣτις τῷ ἐνέπνευσε τὴν εἰς Ῥωσσίαν μετάβασιν ἐνυπῆρχε βεβαίως καὶ ἡ σκέψις, ἵνα αὐτοπροσώπως ἐκθέσῃ τὰς παρούσας δυσκολίας τοῦ νέου βασιλείου καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν πολῦτιμον ἀντίληψιν τῆς Μεγάλης Προστάτιδος, ἣ ὅποια οὐδέποτε ἐγκατέλιπε τὴν Βουλγαρίαν. Οἱ ἐν Βυζαντίῳ δυσθύμως ἤκουσαν τὴν βασιλικὴν ταύτην ἐπίσκεψιν, σφόδρα ὄμως ἐταράχθησαν, ὅταν τὰ πρῶτα ἐκ Πετροπόλεως τηλεγραφήματα ἀνήγγειλαν ὅτι εἰς τὸν Φερδινάνδον ἀπεδόθησαν πλήρεις βασιλικαὶ τιμαί.

Δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ τούτου ταξιδίου καὶ ἡ Ῥωσσία προέτεινεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην εὐφυᾶ οἰκονομικὸν συνδυασμόν, βεβαίως ἀποκλειστικῶς διευκολύνοντα τὴν δυσχερῆ θέσιν τῆς Βουλγαρίας, ἀλλ' οὐχὶ ἀποκρουστέον καὶ παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως. Ἀπέναντι τῆς ὀφειλομένης παρὰ τῆς Βουλγαρίας ἀποζημιώσεως διὰ τὴν προκλήρυσιν τῆς ἀνεξαρτησίας της καὶ τὴν κατάληψιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ Ῥωσσία παρηγεῖτο τῆς ἐξ 8,000,000 φράγκων

έτησίαις αποζημιώσεως, τὴν ὁποίαν ὡς ὀφειλὴν ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου τῆ κατέβαλλεν ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις. Παρητήτετο δὲ ταύτης μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ ποσοῦ 120,000,000 φρ., ὀρισθέντος διὰ τὴν αποζημιώσιν τοῦ βουλγαρικοῦ Βασιλείου πρὸς τὴν τέως κυρίαρχον. Ἡ Βουλγαρία ἐξ ἄλλου ἔχρεοῦτο πρὸς τὴν Ῥωσσίαν διὰ ποσὸν μόνον 82,000,000 φράγκων, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ τῆ ἀποδώσῃ ὀλόκληρον, ἐὰν τοῦτο προετίμα, ἢ καὶ κατὰ δόσεις.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δὲν ἐδίδασκε πολὺ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἀξίωσιν, διότι συνησθάνετο κάλλιστα ὅτι τὰ τελεσθέντα εἰς βᾶρος τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ ἐπανορθωθῶσιν. Ἄλλως τε ἡ Ῥωσσία ἐξεῦρε πρὸς παρέμβασιν τὴν πρόσφορον ὥραν, καθ' ἣν οἱ νεότουρκοι, ἀποβλέποντες εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς κινδύνους, ἐπεζήτησαν νὰ ἐδραϊώσωσι τὸ νέον συνταγματικὸν πολίτευμα. Τῷ ὄντι ἡ παρουσία τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ Χαμίτ εἰς τὸ Γιλδίξ, ἐν ἀνοήτῳ σπουδῇ ἀποπειραθέντος νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ πρῆγν καθεστώς, παρεκώλυεν οὐσιωδῶς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου των.

Τελευτῶντος τοῦ Μαρτίου 1909 ἐκρίθη ἐπάναγκας, ὅπως τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τὸν Μαχμούτ Σεφκὲτ Πασσᾶν ὀδεύσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετὰ βραχεῖαν ἀντίστασιν τινῶν περὶ τὸ Σουλτανικὸν ἐνδιαίτημα στρατῶνων πολιορκήσῃ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Γιλδίξ καὶ οὕτω καταστήσῃ εὐχερῆ τὴν καθάραισιν τοῦ πανισχύρου τῆς χθὲς Μονάρχου, τὴν ὁποίαν ἐπίτηδες συνελθὸν ἐψήφισε τὸ ὀθωμανικὸν κοινοβούλιον.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Τὸ πρῶτον Κράτος, τὸ ὅποιον ἀνεγνώρισε τὸ νέον Βασίλειον, ἦτο ἡ Ῥωσσία διὰ συμπαθεστάτου τηλεγραφήματος τοῦ Τσάρου Νικολάου πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον. Ὅμοια τηλεγραφήματα τοῦ Ῥώσσου Πρωθυπουργοῦ Στολυπὶν καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ Ἰσδόλσκυ ἐπεμαρτύρησαν διὰ τῆς θερμότητος τῆς ἐκφράσεως τὴν ἀλληλεγγύην τοῦ Σλαβικοῦ κόσμου. Οὕτω ὁ Ῥώσσος συνάδελφος κ. Sementowsky Kourilo ἦτο ὁ πρῶτος ἐν Βουλγαρίᾳ Πρεσβευτῆς, ὅστις ὡς ἐκ τούτου ἀνέλαβε καὶ τὴν προεδρείαν τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος.

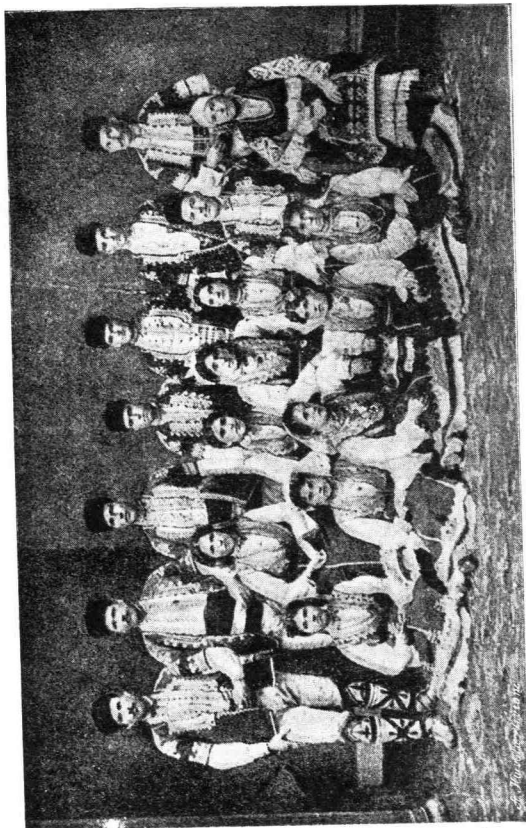
Τὴν Ῥωσσίαν ἠκολούθησαν ἀλληλοδιαδόχως πάσαι αἱ λοιπαὶ Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ τὰ ἄλλα Κράτη, ἢ δὲ πανηγυρικὴ ἀναγνώρισις τῆς βουλγαρικῆς ἀνεξαρτησίας ἔλαβε χώραν τὴν ἐσπέραν τῆς 18^{ης} Ἀπριλίου 1909, διὰ τῆς εἰς τὰ Ἀνάκτορα μεταβάσεως τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος, τὸ ὅποιον διὰ τοῦ παλαιοῦ πρυτάνεως του συνεχάρη τὸν βασιλέα Φερδινάνδον «διὰ τὸ εὐτυχὲς γεγονός τὸ ἐπιστέφον δι' ἐπιτυχίας ἐξόχως ἐπαξίας τὰς βουλγαρικὰς βλέψεις». Τῷ ἐξεφράζομεν «τὴν ζῶη-

ράν χαράν, μεθ' ἧς ἐχαιρετίσαμεν τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔθνικοῦ ἔργου, τοῦ ὁποίου πρὸ μακροῦ ἤδη χρόνου παρηκολουθοῦμεν μετ' ἐνδιαφέροντος ἀπολύτως συμπαθοῦς τὴν προοδευτικὴν ἐξέλιξιν, ἐξέλιξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀφιερῶθη μετὰ τσοαύτης εὐτυχίας». Εἴμεθα εὐτυχεῖς — τῷ ἐλέγομεν — διὰ τὴν τιμὴν, ἣτις ἔλαχεν ἡμῖν ν' ἀντιπροσωπεύωμεν τὰς ἡμετέρας κυβερνήσεις κατὰ τὰς ἱστορικὰς ἐκεῖνας περιστάσεις, καὶ ἀπηυθύνομεν εὐλικρινεῖς εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ νέου Βουλγαρικοῦ Βασιλείου.

Ὁ Βασιλεὺς, συγκινημένος καὶ εὐτυχῆς κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν, καθ' ἣν ἐπραγματοῦτο μακροχρόνιος εὐλογος πόθος του, ἀπήντησεν ὅτι ζωηρῶς τὸν θίγουσι τὰ συμπαθῆ συγχαρητήρια τοῦ διπλωματικοῦ Σώματος ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γηγόνῳ, τὸ ὁποῖον καθιεροῦ δριστικῶς τὴν νέαν πολιτικὴν ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν ἡ Βουλγαρία.

— Παρηκολουθήσατε, κύριοι, εἶπε, πρὸ πολλοῦ τὰς προσπάθειάς τῆς χώρας μου, εἰς τὰς ὁποίας εἰργάσθητε νὰ δώσω κατεύθυνσιν ἀσφαλῆ καὶ εἰρηνικὴν, ἕνα βαδίσθη ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου. Δὲν δύναμαι λοιπὸν ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς συμπαθείας, μεθ' ἧς ἀποδέχεσθε σήμερον τὴν ἱστορικὴν ἐπιβράβεισιν τῶν προσπαθειῶν τούτων, ἣτις, ὀρίζουσα εἰς τὸν λαόν μου τὴν νόμιμον θέσιν του, θὰ τῷ ἐπιτρέψῃ ν' ἀφιερῶθῃ τοῦ λοιποῦ κατὰ τρόπον εὐρύτερον καὶ μᾶλλον λυσιτελῆ εἰς τὸν ἀδιάλειπτον σκοπὸν τῆς ἀναπτύξεώς του. Ἡ παρουσία σας ἐνταῦθα, κύριοι, μοὶ παρέχει ἐπίσημον μαρτυρίαν τῆς συμπαθείας ταύτης καὶ μοὶ προξενεῖ ἀληθινὴν ἱκανοποίησιν.—

✽

ΟΜΙΛΟΣ ΧΑΡΙΚΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

✽

Και ἐκ τῆς πανηγυρικῆς οὐχ ἦττον ταύτης ἀκροάσεως καὶ ἐκ τοῦ ἐπακολουθήσαντος δείπνου ἀπουσίαζεν ὁ Διευθύνων τὴν Ὀθωμανικὴν Ἐπιτροπεῖαν πρῶτος ταύτης Γραμματεὺς, ἅτε μὴ προσκληθεῖς. Οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ κληθῆ ὁ Τεβφὴκ Βέης, ἀφ' οὗ ἡ κυβέρνησις του μόνη δὲν εἶχε κατὰ τύπους ἀναγνωρίσει τὴν βουλγαρικὴν ἀνεξαρτησίαν. Κατὰ τύπους βεβαίως, διότι κατ' οὐσίαν τὴν εἶχεν ἀποδεχθῆ, ἀφ' οὗ προσεχώρησεν εἰς τὸν οικονομικὸν συνδυασμὸν τῆς Ῥωσσίας, δι' οὗ ἀπεξημιούτο χρηματικῶς διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων της.

★
NANOPYRISMA
★

Ἡ Τουρκία ἀπέφυγε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ νέον Βασίλειον κατὰ τὸν διεθνῶς παραδεδεγμένον τύπον. Καὶ οὐδεὶς ἔσχε τὸ θάρρος νὰ τὴν κακίσῃ διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ πρὶν ἢ ἐδραιωθῆ τὸ νέον της πολιτεῖμα ὑφίστατο σοβαρὰν μείωσιν τοῦ γοήτρου της διὰ τῶν ἐξ Αὐστρίας καὶ Βουλγαρίας ἠθικῶν κολάφων. Προσεχώρησεν εἰς τὸ μοιραῖον, τὸ ὅποιον τόσον βαθέως συναισθάνεται ἡ τουρκικὴ συνείδησις, ὥστε νὰ τὸ ἀναγράψῃ ἀνέκαθεν ὡς γνωμικὸν τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, διὰ τοῦ μετὰ μικρὸν διορισμοῦ τοῦ Ἀσὴμ Βέη, φανατικοῦ νεοτούρκου, ὡς πρώτου πρεσβευτοῦ της παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Απο τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Βουλγαρικῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἐκ Σοφίας ἀναχωρήσεώς μου ἐν μόνον ἑμεσολάβησεν ἔτος. Εἶχεν ἐπὶ μίαν ὄλην δεκαετίαν καταπονητικῶς ἐργασθῆ ἢ Ἡγεμονία πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἔθνικων ἰδεωδῶν της, ὥστε ἐπιτυχούσα τὴν εἰς βασίλειον προαγωγὴν της ἠσθάνθη καὶ αὐτὴ τὴν ἀνάγκην μακρὰς τινος ὀπωσοῦν ἡσυχίας. Τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα παρέμενεν ὡς τὸ πρὶν ἀκέραιον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐν τῇ τουρκικῇ μεταπολιτεύσεως μετέλλαξε, οὐσιωδῶς οἱ ὅροι τῆς ἐν τῇ ἀτυχῇ ἐκείνῃ ἐπαρχίᾳ ἐργασίας.

Ἄλλως τε καὶ ἡ Εὐρώπη εἶχε πλέον κουρασθῆ ἐνασχολουμένη μὲ τὰ βουλγαρικὰ πράγματα καὶ εἶχε στρέψῃ καὶ αὐτὴ τὴν προσοχὴν της πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἣτις ἐπὶ ἔτος ὅλον ἐσπαράσσετο ἐξ ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν, τὰς ὁποίας ἔφερεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ στρατιωτικὸν κίνημα τῆς 15^{ης} Αὐγούστου 1909. Πρὸ πολλῶν χρόνων τὰ πολιτικὰ τῆς Ἑλλάδος παρουσίαζον τὴν ἀνάγκην νέας συστηματοικτέρας, μᾶλλον καθωρισμένης καὶ σταθερᾶς κατευθύνσεως, τὴν ὁποίαν στρατὸς καὶ λαὸς ἐπεζήτησαν νὰ ἀσφαλίσωσι.

Τὴν 26 Ἀπριλίου 1910 ἐπέδωκα τὰ ἀνακλητήριά μου εἰς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν παρατεινομένην ἀβεβαιότητα τῆς πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι· καταστάσεως καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ σύνεσις τῶν πολιτικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν θὰ παρακάμψῃ μετ' ἐπιτυχίας τὰς δυσκόλους περιστάσεις καθοδηγοῦσα τὸ βασιλεῖον, ἄνευ περαιτέρω κλονισμῶν, πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἄλλὰ δὲν παρέλειψεν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης νὰ μοι ἐπαναλάβῃ τὸ πλειστάκις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐκδηλωθέν μοι αἴσθημά του διὰ τὰς ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Βουλγαρίας βιαιότητας. Μοι εἶπεν ὅτι διατελεῖ πάντοτε εἰλικρινῆς τῶν Ἑλλήνων φίλος, ὅτι ὅμως αἱ ἀντίθετοι περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἡ δξύτης τοῦ ἐν τῇ Τουρικῇ φυλετικῷ ἀνταγωνισμοῦ, κατέστησαν ἀτελεσφόρητον τὸν εἰλικρινῆ πόθον του νὰ ἴδῃ ἀνακοπτόμενον τὸν ἀνταγωνισμὸν τοῦτον καὶ προπαρασκευαζόμενον τὸ ἔδαφος πρὸς τὴν Ἑλληνοβουλγαρικὴν συμφιλίωσιν.

Ἀποχαιρετῶν με μὲ παρεκάλεσε νὰ μὴ λησμονήσω ὅτι τοῦ Βασιλέως Φερδινάνδου αἱ προθέσεις διαρκῶς κατέτεινον πρὸς τὸν σκοπὸν, εἰς τὸν ὁποῖον καγὼ ἀπέβλεπον ἀρχῆθεν, εἰς τὴν ἐξασθένησιν δηλαδὴ τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐξέυρεσιν τρόπου συνδιαλλαγῆς· ἀλλ' αἱ περιστάσεις αἱ ἀντίθετοι ἐπῆλθον οὕτως ὀρμητικαὶ καὶ ἀθρόαι, ὥστε πᾶσα ἀγαθὴ προαίρεσις ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ναυαγήσῃ.

ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα ἐλάλησεν ὁ Βασιλεὺς καὶ τὴν ἐπιούσαν, ὁπότε ἐτίμησε διὰ μακρᾶς ἐπισκέψεώς του τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβεῖαν, αὐτὴν ἐκείνην τὴν Πρεσβεῖαν, τὴν ὁποῖαν πρὸ τεσσάρων περιήπου ἔτων, πολιορκουμένην ἀπὸ μαινόμενον ἐξηγριωμένον συρφετόν, κατὰ τὴν δξύτητα τῆς καθ' Ἑλλήνων ἐχθροπαθείας, μόλις περιέσωσεν ἐκ καταστροφῆς ἡ στρατιωτικῇ φρουρᾷ τῆς Σοφίας, ἐγκαίρως παρεμβάσα. Οἷα ἡθικὴ ἔκκα-νοποίησις, ἀποδεικνύουσα ὅτι πρωτίστως αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις δὲν παραμένουσί ποτε ἀμετάβλητοι, ὁπότεν ἐκατέρωθεν δὲν τὰς καθοδηγῆ μόνῃ ἢ τυφλῇ φυλετικῇ ἐμπάθεια.

Καὶ ἀληθῶς ὅταν στρέψω τὴν μνήμην ὀπίσω πρὸς τὰ δέκα ὑπερπλήρη ἔτη, τὰ ὁποῖα διήλθον ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ ἀναπολώ τὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων, καταλήγω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ τὰ μᾶλλον ἀδιάλλακτα ἔθνη δύνανται νὰ λησμονήσωσι προσκαίρως τὰ βίαια φυλετικὰ μίσση των, ὅταν νηφαλιώτεροι σκέψῃσι ἐπικρατοῦσαι ἐπιτρέψῃσι νὰ καταστῇ πρόδηλος ὁ ἐπαπειλῶν ταῦτα κοινὸς κίνδυνος.

Καθ' ἣν ὥραν περατοῦνται αἱ ἐκ Βουλγαρίας Ἀναμνήσεις μου ἔχουσιν ἐν τῇ Τουρικῇ συντελεσθῆ γεγονότα, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο ἀπολύτως δύσκολον νὰ πιστεύσω κατὰ τὰς θλιβερὰς ἡμέρας τῶν ἀνθελληνικῶν κινήματων. Οἱ Νεότουρκοι, μεθυσθέντες ἐκ τῶν πρώτων εὐκόλων νικῶν των, ἐφαντάσθησαν νὰ ἀπορρόφήσωσιν ἐν τῇ ὀθωμανισμῷ τὰς ἐν

τῆ Κράτει χριστιανικῆς ἐθνότητος. Ἀπόπειραι πρὸς περιστολὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν προνομίων τῶν κατέδειξαν ἐγκαίρως καὶ πασιφανῶς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν.

Ἡ ἀντίδρασις ἐπῆλθε γενναία καὶ ἐπίμονος, ἀλλ' ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ τελεσφορήσῃ, ἐφόσον ἀδιάλλακτος ἐχθρότης ἐχώριζε τὰς δύο πολυπληθεστέρας καὶ ζωτικωτέρας φυλάς, τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Βουλγάρους. Ἐπρεπε νὰ λησμονήσωσι τὰ πανάρχαια μίσση καὶ νὰ ἐνωθῶσι πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐπικειμένου κοινοῦ κινδύνου. Τὸ τοιοῦτον ἔργον μετ' ἐγκαρτερήσεως ἀνέλαβον καὶ ἤγαγον εἰς πέρας οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βούλγαροι τῆς Τουρκίας βουλευταί. Τοῦτου ἐπιτευχθέντος, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ προῖδη τις ὅτι ἡ συμφιλίωσις τῶν τῶς ἀδιαλλάκτων χριστιανῶν ἤθελεν ἀναγκαίως ἐπιφέρει καὶ τὴν προσέγγισιν τῆς Ἐξαρχίας πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Φαναρίου Ἐκκλησίαν.

Ἡ τοιαύτη οὐσιώδης μετατροπὴ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἐν τῇ Τουρκικῇ Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἦτο ἐπόμενον νὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχί, ἀπήχησίν τῆς εἰς τε τὴν Σοφίαν καὶ τὰς Ἀθήνας. Ἦδη ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ ἔτους τούτου (1912) συστηματικῶς διεξάγονται διαπραγματεύσεις Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας πρὸς δυνατὴν τινα κοινοπραξίαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν τύχην τῶν ἐν τῇ Τουρκικῇ ὁμοεθνῶν αὐτῶν, ἥτις κατέστυ, πράγματι ζοφερὰ ὡς ἐκ τῆς ἀκάμπτου πολιτικῆς τῶν Νεοτούρκων.

Ἡ μετάδρασις τοῦ Διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου εἰς Σοφίαν, ἐνθα ἀντιπροσώπευσε τὸν Βασιλέα πατέρα του κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς ἐνγλικιώσεως τοῦ Βουλγάρου Διαδόχου, ἐσημείωσε βεβαίως ἱστορικὸν σταθμὸν ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ βίου τῶν δύο ἐθνῶν. Ἡ ἀποστολὴ Ἑλληνος Πρίγκηπος εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Αὐλὴν δὲν ἦτο δυνατὴ μετὰ τὰ ἐν Βουλγαρίᾳ φρικώδη, τερατουργήματα κατὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1905 καὶ 1906, ἐὰν μὴ, ἐπιτακτικὸν κοινὸν πολιτικὸν συμφέρον ἔθετε κατὰ μέρος τὰς ἀπαισίας τοῦ προσφάτου ἐπιπαρθέντος ἀναμνήσεις.

Ἐῶχομαι εἰλικρινῶς ὅπως αἱ ἀρξάμεναι διαπραγματεύσεις τελεσφορήσωσι, καίτοι δὲν διαδλέπω τὴν σταθερὰν βάσιν μονίμου τινὸς πολιτικῆς συμπράξεως. Ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ, ποτὲ **Θεσσαλονίκην** καὶ **Μοναστήριον**, **Σεῦδα** καὶ **Καβάλλαν**. Ἡ Ἑλλὰς ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ αὐτοκτονήσῃ Ἑθνικῶς, ἐκχωροῦσα τὰ Ἑλληνικώτατα κέντρα, περὶ τὰ ὅποια ἀνέκαθεν περιπέταται ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

